

Ochrana UV nestálých barevných podkladů transparentními laky

Ing. Radim Holuša, Ing. Jan Skoupil, CSc.

Práce se zabývá porovnáním různých komerčně dostupných transparentních 2K-polyurethanových laků s UV ochranou určených pro zlepšení UV stability nestálých barevných podkladů. Má především čtenáře upozornit, že je nutné dodržovat doporučené nátěrové systémy od výrobců nátěrových hmot nebo alespoň si vyžádat výsledky testů stability (UV ochrany), pokud je zvolen nátěrový systém od různých dodavatelů. V dnešní době jsou velmi populární fluorescenční odstíny, jinak označované za „zářivé, svítící, signální“ odstíny. Povrchová úprava těmito odstíny je oblíbená především u sportovních potřeb jako například jízdní kola, koloběžky, hole, lyže atd. Dále je využívána některými složkami integrovaného záchranného systému a v automobilovém sportu. Obecně je známo, že tyto odstíny mají výrazně horší UV odolnost a je doporučeno je stabilizovat přelakováním lakem s UV filtrem/ochranou. Fluorescenční odstín (RAL 3024) byl vybrán jako UV nestálý podklad v rámci této práce.

Synpo, a.s., Pardubice (**kontakt na str. 43**) je tradiční výrobce rozpouštědlových 2K-polyurethanových nátěrových hmot. Nátěrový systém (Akrylmetal) je formulován s použitím akrylátových pryskyřic, které svými vlastnostmi propůjčují upravenému povrchu vynikající vlastnosti a stabilitu. V kombinaci s vysoce jakostními ba-

revnými organickými a anorganickými pigmenty, které jsou odolné vůči působení UV záření, je nátěrový systém vhodný pro nejnáročnější aplikace (automobilový průmysl, průmyslové lakování). Nátěrový systém (Akrylmetal) je formulován pro nanášení za využití nanášecích zařízení s vysokou přenosovou účinností: vzduchovým stříkáním s podporou elektrostatiky, vysokotlakými stříkacími zařízeními, vysokoobrátkovými zvonky atd. V sortimentu výrobků produktové řady Akrylmetal jsou mimo jiné fluorescenční barvy a vysoce jakostní polyurethanové laky s UV filtrem LV CC 225 a VP 355, které byly zahrnuty do testu.

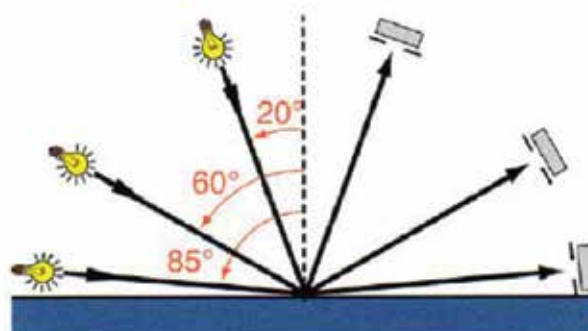
Testovací metody

Jednou z běžně používaných metod pro urychlené posouzení odolnosti vrchního povrchu vůči vlivům vnějšího prostředí je vystavení vzorku povrchu zkoušce na tzv. QUV-panelu, obrázek č. 1. Vzorky jsou vystaveny záření UV fluorescenční lampy a změnám teploty s kondenzací vlhkosti. Takto jsou modelovány vlivy, které se vyskytují při venkovní povětrnosti (sluneční svit, orosení apod.). Obvyklá doba expozice je 2000 hodin (lampa UVA-340 nm, 0,89 W, osvitová fáze 60 °C, 8 h, kondenzační fáze 50°C, 4 h), což odpovídá cca 6,8 roků vystavení vlivu venkovního prostředí pro podnebí střední Evropy. Při expozici se v pravidelných intervalech (obvykle po 500 hodinách) hodnotí změny lesku a barevného odstínu oproti vzorkům bez expozice. Barevná stabilita odstínu je sledována pomocí celkové barevné difference ΔE (CIE $L^*a^*b^*$). Lze říci, že celková barevná difference mezi exponovaným vzorkem a vzorkem bez expozice v hodnotě $\Delta E < 1,5$ je pro necvičené oko těžce rozeznatelná. V rozmezí $1,5 < \Delta E < 2,5$ již lze pozorovat odstínové rozdíly oproti původnímu novému výrobku. Tyto hodnoty jsou zároveň hraniční u výrobků, kde je kladen požadavek na vzhled a stabilitu odstínu.

Pojivovou složku nátěrových hmot tvoří podle typu různě odolné druhy polymerů. Působením povětrnostních vlivů tyto polymery podléhají degradaci podle své kvality různou rychlostí. Degradace pojiva se projevuje ztrátou lesku nátěru a vytvářením bílé, křídě podobné vrstvy na povrchu nátěru.

Obr. 1 - QUV komory

Obr. 2 - Leskoměr

Změna lesku povrchu lze snadno měřit pomocí leskoměru, obrázek č. 2. Stupeň lesku lze definovat jako poměr mezi intenzitou dopadajícího záření a záření odráženého. V případě lesklých povrchů se dopadající světlo z daného předmětu odráží v jednom směru. Měření lesku je založeno na měření intenzity odráženého záření podél různé geometrie (u většiny přenosných přístrojů je geometrie nastavitelná na hodnoty 20°, 60° a 85°). Stupeň lesku bývá vyjadřován v jednotkách (GU, Gloss Unit). Hodnota 100 GU odpovídá standardu z černého lesklého skla o indexu lomu 1,567. U vysoce kvalitních povrchů je úbytek v lesku během dlouhodobého stárnutí materiálu v jednotkách GU.

Fluorescenční odstín a transparentní laky s UV ochranou

Fluorescence je děj, při kterém je světelná energie z krátkovlnného pásma přeměněna na světelnou energii o delší vlnové délce. V porovnání běžné červeno-oranžové barvy a fluorescenční varianty odstínu se jeví oba barevné povrchy docela stejně. Oba zřetelně odrážejí červeno-oranžové spektrum a hlavní rozdíl spočívá ve větší zářivosti fluorescenc-

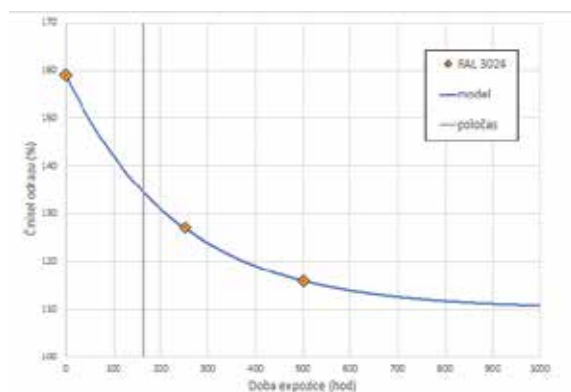
ní červeno-oranžové varianty. Pokud jsou oba pozorované vzorky osvětleny žlutozeleným světlem, běžná červeno-oranžová začne tmavnout, neboť absorbuje žlutozelené světlo, zatímco fluorescenční stále emituje jasnou červeno-oranžovou. Je to způsobeno schopností přeměnit žlutozelené spektrum na červeno-oranžové.

Fluorescenční barvy jsou tedy jasnější a zářivější, protože mají schopnost světelnou energii, která je normálně absorbována a vyzářena ve formě tepla, převést na energii viditelného spektra, což zesiluje intenzitu samotné barvy. Jelikož fluorescenční odstíny potřebují přirozenou světelnou energii, je jejich funkčnost dána pouze za denního světla. Fluorescenční odstíny nejsou tvořeny klasickými organickými nebo anorganickými pigmenty, ale speciálními organickými látkami, které mají výše uvedenou vlastnost. Tyto látky mají výrazně horší odolnosti proti UV záření, dochází postupně k degradaci a ke změně odstínu. U nedostatečně chráněných povrchů (vzorek 1) může být pokles fluorescence až 50 % po cca 6 měsících používání (150 h expozice), obrázek č. 3.

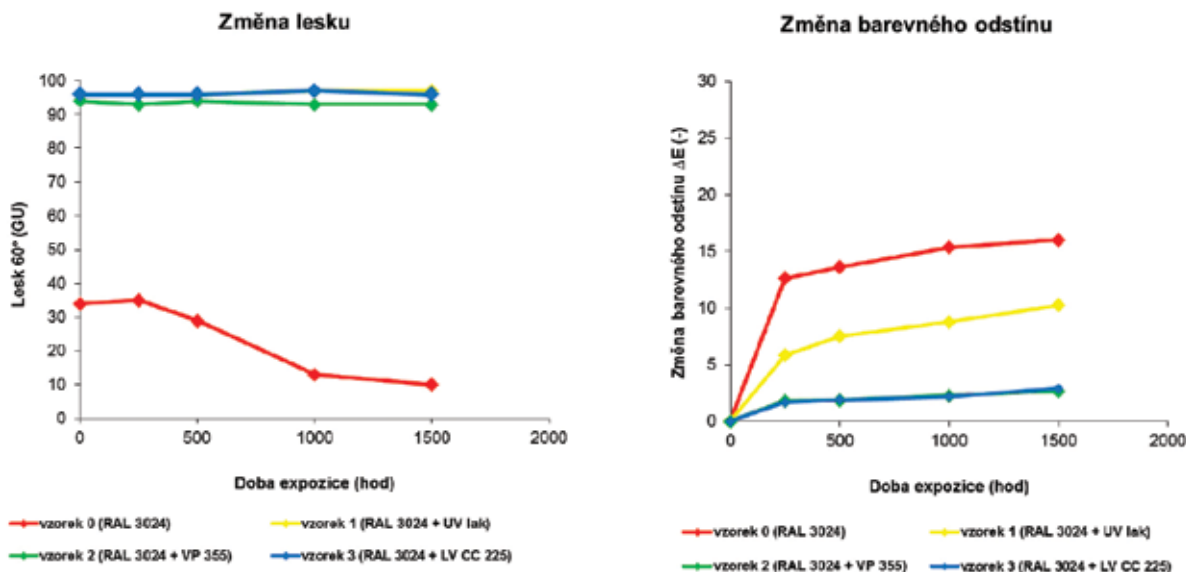
Pro testování byl vybrán červený fluorescenční odstín RAL 3024 z produktové řady Akrylmetal. Dále jsou známé tyto fluorescenční odstíny: žlutý – RAL 1026, oranžový – RAL 2005 a 2007, červený – RAL 3026 a zelený – RAL 6038. Snížení rychlosti degradace odstínu vlivem UV složky slunečního svitu lze provést aplikací vhodného transparentního laku.

Transparentní laky s UV ochranou/filtrem obsahují speciální aditiva (UV absorbéry a stabilizátory), které zabraňují průchodnosti UV záření k podkladu a zachytávají volných radikálů. Do testu byly zahrnuty rozpouštědlové 2K-polyurethanové laky:

- 1 – komerční transparentní lak s UV ochranou (obecné použití včetně pro UV nestálé povrchy);
- 2 – VP 355, lak s vnitřním UV filtrem - obsah rozptýlených nano částic, produkt Akrylmetal;
- 3 – LV CC 225, lak určený pro ochranu UV nestálých podkladů, produkt Akrylmetal.

Obr. 3 - Průběh spektrálního činitele odrazu v maximu $\rho_{\lambda max}$ u odstínu RAL3024 – vliv stárnutí

Obr. 4 - Změny lesku a barevného odstínu při expozici v QUV panelu, simulace stárnutí odstínu (pozn: žlutá křivka vzorku 1 kopíruje modrou křivku vzorku 3 – graf změna lesku, zelená křivka vzorku 2 kopíruje modrou křivku vzorku 3 – graf změna barevného odstínu).

Stabilita odstínu a vyhodnocení

Na bílý podklad odstínu RAL 9003 byl nanesen technikou HVLP (High Volume Low Pressure) 2K-PUR nátěrová hmota v odstínu RAL 3024 v suché tloušťce cca 90–100 µm. Následně byla aplikována

vrstva ochranného transparentního laku v suché tloušťce cca 70–80 µm. U těchto vzorků byla provedena simulace stárnutí nátěrového filmu v QUV komoře s cílem zjistit jejich barevnou stabilitu. Vzorky uvedené v této práci byly exponovány v zařízení

Špičkové nátěrové hmoty AKRYLMETAL

Novinka LV CC 225: transparentní lak pro ochranu UV nestálých barevných podkladů
 Novinka VP 400: nátěrové hmoty na výrobky z polykarbonátu

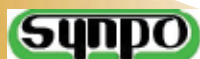
LV BC 000: fluorescenční (signální) barvy

AKZ 411: jednovrstvý nátěr kovových předmětů s antikoročním, plnicím a dekorativním funkcí v odstínech RAL

AKZ 421: jednovrstvý nátěr plastových předmětů s přímou adhezí v odstínech RAL

LV EM 020: vrchní email pro lakování dopravních prostředků a zemědělské techniky

Úplný přehled sortimentu: www.akrylmetal.cz

SYNPO, akciová společnost
 Pardubice
www.synpo.cz

Obr. 5 - Vizuelní porovnání nátěrového filmu jednotlivých vzorků před a po expozici (250 h) v QUV panelu

QUV solar/eye Weathering Tester (Q-Lab Corp., USA) Ethernig Tester v akreditovaných laboratořích Synpo, akciová společnost (ČSN EN ISO 4892-3, ČSN EN ISO 16474-3, ASTM G 154). Byly testovány následující vzorky:

- vzorek 0: RAL 3024 bez ochrany transparentním UV lakem;
- vzorek 1: RAL 3024 + komerční UV lak;
- vzorek 2: RAL 3024 + VP 355;
- vzorek 3: RAL 3024 + LV CC 225.

Výsledky změny odstínu a ztráty lesku jsou vyjádřeny v grafické formě na obrázku č. 4 a na obrázku č. 5. Ze získaných dat lze říci, že testovaný nátěrový film v odstínu RAL 3024 bez ochrany, degradoval velmi rychle. Již po 250 h expozice (cca 10 měsících v reálném prostředí) došlo prakticky úplné degradaci fluorescenční složky a nátěrový film byl výrazně tmavý (kalný). Povrchovou úpravou přelakováním odstínu transparentním UV lakem lze snížit degradaci podkladu.

Jednoznačně nejlepších výsledků bylo docíleno, kdy na povrchovou úpravu nátěrového filmu v odstínu RAL 3024 byly použity speciální typy laků určené pro tento účel (LV CC 225 a VP 355). Stabilita odstínu byla několikanásobně vyšší než u vzorku bez ochrany a vzorku 1. Lze konstatovat, že tyto laky chrání odstín a funkci fluorescenční i z dlouhodobého hlediska. Celková barevná

změna po simulaci stárnutí cca 5 let (1 500 h) byla malá, $\Delta E \leq 3$.

U laku VP 355, který obsahuje „nano filtr“ (rozptýlené nanočástice bílého odstínu) byl pozorován nepatrný posun celkového odstínu do růžova u testovaných vzorků.

Všechny testované laky vykazovaly „pojivovou“ stabilitu, protože nedocházelo k poklesu lesku během expozice.

Závěr

Pokud je vyžadována povrchová úprava výrobku stříkanou nátěrovou hmotou ve fluorescenčním odstínu, je nutné následně nátěrový film ochránit vhodným transparentním lakem s UV ochranou. K ochraně je potřeba použít speciální laky (jako například LV CC 225, produktová řada Akrylmetal), které jsou na tuto ochranu vyvinuty a testovány. Pokud bude provedena ochrana podkladu komerčně „obecným“ lakem s UV ochranou, nemusí být ochrana dostatečná a fluorescenční odstín může výrazně rychleji degradovat. Je proto nutné použít správné laky a vyžádat si od technického servisu výrobce dodatečné informace.

Lak LV CC 225 /Akrylmetal/ může být dále použit pro ochranu polyesterových kompozitů, jejichž povrchy jsou tvořeny z méně kvalitních gelcoatů s horší stabilitou. ■